

Tallinna Õismäe Gümnaasiumi kursusekava

<p><u>Kursuse nimetus:</u> Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine</p>	<p><u>Kursuse järjenumber:</u> II</p>
<p><u>Õppeaine:</u> kirjandus</p>	<p><u>Klass:</u> 10</p>
<p><u>Eesmärgid:</u> Gümnaasiumi kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb ja väärtustab nii eesti kui ka maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, suhestab loetut teose ajastu ning tänapäevaga; 2) väärtustab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust ning kirjanikku kui loojat; 3) väärtustab kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat ning kujutus- ja mõttemaailma arendajat; 4) loeb nii proosat, luulet kui ka draamat, tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre ning eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid; 5) mõistab sõnakunsti väljendusvahendite mitmekesisust ning nende erinevusi ja sarnasusi võrreldes teiste kunstiliikidega (teater, film, kunst, muusika); 6) tajub kirjandusteksti mitmeti tõlgendatavust, erinevate kultuurikontekstide tausta teose mõistmisel, näeb kirjanduses inimese ja maailma mõistmise mudelit; 7) kujundab endast teadlikku lugejat, kes kirjanduse toel arendab oma eetilisi ja esteetilisi väärtushinnanguid ning maailmavaadet; 	
<p><u>Õppesisu ja -tegevus:</u></p> <p><u>Kirjanduse olemus ja roll</u> Ilukirjandus kui sõnakunst. Fiktsionaalsus ja faktuaalsus. Kirjandusteose ühiskondlik, ajalooline, moraalne, rahvus- ja maailmakultuuriline, keeleline, tundeline väärtus. Kirjandus kui inimese siseilma ja välismaailma (looduse ja ühiskonna) kujutaja. Kirjandus kui maailma avaja, väljendaja ning uute seoste looja. Kirjandus kui eetiliste ja esteetiliste tõekspidamiste kujundaja.</p> <p><u>Autorikeskne lähenemine kirjandusele</u> Autori ja teose seosed, elu- ja loominguloolisus, positivism kirjandusuurimises. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes. Autori kuulumine koolkonda või rühmitusse, koht ajastus, traditsioonis, rahvuskirjanduses. Kirjandus kui kirjaniku elu ja keskkonna peegeldus. Omaelulooline kirjutamine.</p> <p><u>Lugejakeskne lähenemine kirjandusele</u> Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugejaoskused. Tegelik lugeja: tema isiklik elukogemus, põlvkondlik või sotsiaal-kultuuriline kuuluvus. Ideaalne ehk mudellugeja. Individuaalne ja rühmalugemine. Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljus, eri lahenduste dialoog. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutusvõime. Lugeja ootused. Lugemismuljed. Lugemisnauding. Lemmikraamat. Lugeja mõjutamine: stereotüübid, argumentatsioon, arhetüübid, koomika.</p> <p><u>Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Proosateksti analüüs ja tõlgendamine</u> Sõnakunsteose sisu ja vormivõtted. Narratiiv, jutustamine ja kirjandusteose vaatepunkt.</p>	

Tekstuaalne autor, jutustaja, tegelane, nende omavahelised suhted. Mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog, teadvuse vool. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt. Karakter ja tüüp. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Lugu ja tekst. Süžee ja faabula. Teema, detail, motiiv, sümbol. Moto. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus.

Teos kui struktuurne tervik. Kirjandusteose kompositsioon. Teose algus ja lõpp. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig. Puänt. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused). Põhiidee. Teose stiil. Alltekst kui varjatud tähenduskiht. Allusioon. Paroodia ja travestia. Intertekstuaalne ehk tekste seostav käsitlusviis: teose avamine teiste tekstide vormilisel või sisulisel taustal.

August Gailit, Mehis Heinsaar, Ernest Hemingway, Herman Hesse, Erich Maria Remarque, Jerome David Salinger, Juhan Smuul, Anton Hansen Tammsaare, Mats Traat, Anton Tšehhov, Friedebert Tuglas, Mati Unt, Peet Vallak, Oscar Wilde, Virginia Woolf, Tõnu Õnnepalu jt.

Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Luuleteksti analüüs ja tõlgendamine

Luule ja lüürika olemus. Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde või mõtte väljendus, mina avamine. Lüürilise mina vaatepunkt. Lüüriline eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus. Luule kui värsskõne. Luuletuse sisu ja vorm (väljendus). Stroof. Refraän. Luuletus kui vormisidusalt väljendatud mõte. Temaatiline ühtsus ja kontrastipõhimõte. Luulekeele kujundlikkus. Luule musikaalsus: rütm (värsimõddud) ja riim (alg- ja lõppriim). Keeleluule. Stilistilised võtted: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Kõlakujundid: hääliku- ja sõnakordused, helijäljendus, kõlasümboolika. Kõnekujuandid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, sümbol, allegooria, metonüümia, hüperbool, oksüümoron. Lausekujundid: kordus, mõttekordus, astendus, retooriline küsimus, väljajätt, sõnamäng, siire. Piltluule, anagramm. Koomiline stiil luules: huumor, ironia, grotesk, sarkasm.

Artur Alliksaar, Betti Alver, Ernst Enno, Doris Kareva, Ilmar Laaban, Kalju Lepik, Juhan Liiv, Viivi Luik, Paul-Eerik Rummo, Hando Runnel, Marie Under, Debora Vaarandi, Juhan Viiding, Henrik Visnapuu jt.

Mõisted

Allegooria, alltekst, allusioon, anagramm, autobiograafia, eepika, ellips, epiteet, faabula, grotesk, ironia, isikustamine, kalambuur, keeleluule, kõlasümboolika, luule, lüürika, lüüriline mina, memuaarid, metafoor, metonüümia, miljöö, motiiv, moto, narratiiv, omaeluloolisus, paroodia, piltluule, proosa, päevik, refrään, reisikiri, retooriline küsimus, riim, rütm, sarkasm, siire, sisemonoloog, stroof, sümbol, süžee, teema, travestia, vaatepunkt, võrdlus, värsimõdt.

Terviklikult käsitletavat teosed

Õpilane loeb vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle eesti ja välisautoritelt ning ühe eesti autori luuletuskogu.

Õppetulemused:

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) on tuttav vähemalt kolme kirjaniku loomingulooga, mõistab nende loomingu tähtsust kultuuri- ja kirjandusloos ning iseloomustab autorite stiili;
- 2) analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
- 3) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid,

iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;

4) hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid väärtusi, märkab teostes peituvaid eetilisi ja esteetilisi väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma, põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ja lugemiskogemusi;

5) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle ja ühe eesti autori luuletuskogu.

Hindamine:

Hindamine toimub nii kirjalike kui suuliste tekstide põhjal vastavalt kooli hindamisjuhendile.

Õppematerjalid (õpikud, töövihikud, ülesannete kogud, CD-d, DVD-d, õppeprogrammid jt):

Osaliselt (narratiivi, jutustamise, travestia, arhetüübi, intertekstuaalsuse mõistete ja mõningate käsitletavate autorite osas): õpik „Kirjanduse kõnetus” (S. Nootre) + õpiku juurde kuuluv töövihik; õpik „Eelmise sajandi eesti kirjandus” (P. Riismaa, A. Rätsep, T. Õunapuu); õpik „Realismist postmodernismini” (A. Nahkur)+õpiku juurde kuuluv töövihik ja CD